

новому місці у якості тьютерів, молодших викладачів тощо, що полегшує фінансову сторону питання. Строк такого спеціального навчання складає 3-6 місяців. На цей період продовжується строк навчання в базовому університеті, тому що програму навчання тут все одно треба виконувати. В наших умовах така ситуація можлива, але ексклюзивно. Обмін студентами, який практикується іноді в наших університетах, схожий на те, про що йшла мова. Але більш ефективно персональне навчання по індивідуальній програмі. В сучасних умовах наявності безвізового режиму з більшістю країн Європи та багатьох розвинених країн світу єдине, що може заважати – це традиційно низький рівень знання іноземних мов нашими студентами.

Звідси – ще одна проблема – вивчення іноземних мов. Незважаючи на серйозні зусилля з боку університетів, успіхи тут мають точковий, не системний характер. Тут також треба використовувати європейський досвід, який полягає в організації різного роду курсів, таборів на період канікул, де б студенти не тільки академічно вивчали іноземну мову, а й спілкувалися нею з вихователями – носіями мови, іншими учасниками таких заходів. Тут також є певні успіхи, але треба допомагати студентам фінансово – за рахунок грантів, спонсорських коштів, різного роду організаційних заходів, пропаганди, стимулювання тощо.

Серед багатьох проблем вищої освіти в сучасній Україні існує одна, про яку не дискутують, тому що тут якби все ясно. Але проблема є, і вона зростає. Мова йде про рівень математичної підготовки студентів шкіл, які з часом стають студентами технічних та економічних закладів різного типу. В останній час, керуючись тактичними міркуваннями і можливістю обирати дисципліни до вступних іспитів, університети переводять математику в розряд необов'язкових, фактично, другорядних дисциплін. Це – абсолютно хибний шлях. Математику не даремно називають «царицею наук». Вона формує логічне мислення, аналітичні можливості людини, не кажучи вже про практичну необхідність математично обґрунтованих методів розрахунків, аналізу в різних галузях і сферах знань і особливо – в економіці. Більш того, саме математичні знання є необхідною основою серйозних досягнень не тільки в ІТ-сфері, а й взагалі науці і техніці та більшості галузей господарювання. Щодо відмови деяких університетів від визначення математики як базової, обов'язкової дисципліни при вступі до економічних спеціальностей, то така практика повинна бути скасована на законодавчому рівні. Зрозуміло, що це деякою мірою звужує самостійність університетів, але ж це забезпечить у майбутньому високий рівень підготовки фахівців-економістів, чого без відповідної математичної підготовки абітурієнтів досягнути практично неможливо. Економіка без математики – це вже політологія.

І останнє. Про значення комп'ютеризації та її зв'язків з традиційними інженерними та економічними дисциплінами. Рівень комп'ютеризації в теперішні часи є доволі високим, а в подальшому він буде тільки зростати. Комп'ютери та різного роду електронно-інформаційні засоби широко використовуються в повсякденному житті і, в тому числі, в процесі навчання. І це – дуже правильно. Але і тут є одна проблема. Вона полягає в тому, що в освітніх програмах велика увага приділяється саме вивченню побудови комп'ютерних програм, технології їх використання у виробництві, обслуговуванню програмних продуктів тощо. При цьому суто інженерні дисципліни або не вивчаються зовсім, або в дуже обмеженому обсязі, що знижує якість самих програмних продуктів і часто потребує додаткових уточнень, доробок, аби довести програму до робочого рівня з урахуванням специфіки технології виробництва. З цим стикнулись користувачі програмних продуктів в Ізраїлі, Америці, Європейських країнах. Тому зараз ці питання вирішуються практично – просто доповнюють перелік обов'язкових дисциплін суто інженерними – наприклад, металознавство, технологія виробництва, спротив матеріалів та ін. Цей напрям удосконалення навчання є дуже важливим, а головне те, що його можливо відносно легко реалізувати в умовах України, тому що у нас ще є спеціалісти в цих сферах.

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

І.В. Федотова, канд. екон. наук, доцент

Н.А. Бочарова, канд. екон. наук

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Сучасні вищі навчальні заклади відіграють важливу роль у формуванні сталого розвитку регіонів, об'єднуючи основних учасників соціально-економічних процесів для створення спільних цінностей бізнесу і суспільства. Виконуючи свої зобов'язання перед суспільством, вони зобов'язані не тільки займатися наукою і викладанням, а й дотримуватися етики соціальної відповідальності за

принципом підприємств в сфері бізнесу. Соціально відповідальний університет сприяє розвитку країни, підвищенню репутації ВНЗ, інвестиційної привабливості регіону, зміцненню міжнародних економічних зв'язків. У ракурсі вивчення теоретико-методологічних основ соціальної відповідальності та її принципів необхідно акцентувати увагу на тому, що проблема соціальної відповідальності ВНЗ сьогодні ще недостатньо вивчена.

Під соціальною відповідальністю вищої освіти розуміємо відповідальність вищих навчальних закладів, зокрема, університетів як соціального інституту перед суспільством за результати і якість своєї професійної діяльності [1].

Деякі дослідники цілком обгрунтовано розглядають соціальну відповідальність в широкому аспекті, як одну з соціальних функцій університету, підкреслюючи тим самим особливий фокус діяльності університетів: орієнтованість на потреби суспільства в цілому і окремих громадян зокрема; активну соціальну позицію університетів щодо своєї території [2]. Даний підхід детермінований результатами аналізу розвитку зарубіжних систем вищої освіти, які обгрутовують необхідність розробки етики корпоративної соціальної відповідальності ВНЗ за принципом бізнес-інституцій – так званий «акціонерний» підхід (stakeholder approach). Однак цим питанням приділено дуже мало уваги в Україні, є лише кілька теоретичних досліджень [3, 4], зовсім немає систематизації напрямків розвитку соціальної відповідальності у вищих навчальних закладах України.

Для визначення типів соціальної відповідальності ВНЗ, потрібно розглянути наукові підходи щодо видів та напрямків корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) організацій. Керолл А. [5] запропонував трактувати КСВ як своєрідну «піраміду», яка складається з економічної, правової, етичної та дискреційної (філантропічної) відповідальності організації перед суспільством. Слід наголосити, що незважаючи на популярність моделі А. Керролла, її нерідко піддають критиці. Опоненти вважають, що А. Керролл, виокремлюючи як один з рівнів КСВ етичну відповідальність, по суті, відмовляється від поширеного розгляду соціальної відповідальності бізнесу в цілому як моральної категорії. Крім того не враховано цілий ряд інших видів відповідальності, таких як екологічна, технічна та інші. Пропонуємо вдосконалили піраміду А. Керролла, додавши до неї деякі види відповідальності та розділяючи зовнішню і внутрішню соціальну відповідальність (рис. 1).

Рис. 1. Вдосконалена піраміда соціальної відповідальності організації

Зовнішній напрямок соціальної відповідальності ВНЗ спрямований на підтримання благополуччя суспільства, сприянні розвитку свого регіону, формуванні економічних і політичних відносин з державою та іншими зовнішніми партнерами. Проведення університетом прозорої діяльності згідно з нормами чинного законодавства, забезпечення прозорості фінансів, благодійних надходжень. Внутрішня соціальна відповідальність орієнтована на студентів (споживачів послуг), викладачів та інший персонал ВНЗ (робітників). Тобто ВНЗ надає якісні високопрофесійні освітні послуги, не завищує ціну на них, надає про них правдиву інформацію споживачам, турбується про збереження здоров'я студентів і навколишнього середовища. Сприяє постійному підвищенню кваліфікації викладачів, дбає про умови праці та соціальний добробут своїх працівників.

Далі надана характеристика кожного виду соціальної відповідальності ВНЗ:

– організаційно-економічна відповідальність спрямована на задоволення потреб суспільства за рахунок надання якісних освітніх послуг студентам; справедливі ціни на послуги, створення робочих місць, вклад ВНЗ в економіку країни; своєчасна виплата справедливої заробітної плати співробітникам, враховуючи задоволеність працівників змістом праці; випуск кваліфікованих спеціалістів на ринок праці, сприяння працевлаштуванню випускників;

– правова відповідальність орієнтована на додержання вимог і норм, що містяться в законах та інших чинних нормативно-правових актах, своєчасна та в повному обсязі виплата податків, звітність, прозорість та інформування ВНЗ громадськості про його діяльність; уникнення корупції; необхідність дотримання керівництвом прав людини щодо робітників та студентів; формування своїх відносин з партнерами на принципах дотримання договорів, угод і професійних стандартів діяльності;

– техніко-технологічна відповідальність – це зобов'язання вкладати кошти в технології, що забезпечують підвищення ефективності викладання дисциплін; запровадження інновацій для підвищення ефективності навчання; охорона праці і техніка безпеки; розвиток матеріально-технічної бази ВНЗ; своєчасне оновлення технічного забезпечення навчального процесу;

– екологічна відповідальність спрямована на збереження навколишнього середовища та охорону здоров'я студентів та викладачів; дотримання санітарно-гігієнічних норм на робочому місці та у гуртожитках; поліпшення соціально-побутових умов життя викладачів та студентів, екологічна безпека;

– соціально-культурна відповідальність орієнтована на визначення та задоволення соціальних вимог суспільства, в якому ВНЗ здійснює свою діяльність, підтримання духовності, науки, культури; підтримка незахищених верств населення, культурне просвітництво; задоволення потреб робітників та студентів в визнанні їх трудових та особистих досягнень, соціальному статусі та самовираженні, надання можливостей кар'єрного росту та підвищення кваліфікації;

– етична відповідальність має відповідати очікуванням зацікавлених сторін за умов дотримання норм моралі; надання відкритої і чесної інформації про діяльність ВНЗ і його послуг; розробка організаційної культури, системи організаційної етики;

– філантропічна відповідальність спрямована на підтримку і розвиток добробуту суспільства через добровільну участь у реалізації соціальних програм та інших благодійних заходів, волонтерській діяльності, добровільна участь персоналу та студентів у благодійних проектах.

Соціально відповідальний університет поширює соціальну відповідальність у суспільстві як через свою прозору та етичну діяльність, високу якість навчання, так і через виховання відповідальності студентів та випускників.

Перелік посилань:

Кузнєцова Н.В. Соціальна відповідальність вищої освіти в Україні / Н.В. Кузнєцова, В.О. Кузнєцов // Педагогіка вищої школи. – Режим доступу до журн.: <http://e-learning.onu.edu.ua/stati/pedagog-ka-visho-shkoli/kuzn-cova-n-v-soc-alna-v-drov-daln-st-visho-osv-ti.html>.

Перфильева О.В. Университет и регион: на пути к реализации третьей функции // Вестник международных организаций: образование, наука, новая экономика. – 2011. – № 1. – С. 133-144.

Ушакова Н.М. Проактивна позиція освіти в реалізації соціальної відповідальності // Вчені записки. – К.: Університет «КРОК». – 2011. – Вип. 26. – Т 1. – С.134-141.

Гришнова О. Соціальна відповідальність університетів України: порівняльний аналіз та основні напрями розвитку / О. Гришнова, С. Бех // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Економіка. – 2014. – №5(158). – С. 11-18.

Carroll A.B. The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders / A.B. Carroll // Business Horizons. – 1991. – № 34 (4). – P. 39-48.